

[Socialministeren.]

militære værnepligtige samt loven om invalideforsørgelse.

Ved en lov af 20. maj 1952 om tillæg til ydelser i henhold til de 3 nævnte love blev løbende erstatninger i anledning af ulykkestilfælde, indtruffet før den 1. april 1947, forhøjet med 25 pct. Baggrunden herfor var, at ydelser i anledning af ulykkestilfælde, indtruffet efter den 1. april 1947, i henhold til 2 love fra 1948 er undergivet automatisk pristalsregulering. En sådan regulering kunne ikke gennemføres med tilbagevirkende kraft for ældre ydelser, men man fandt det da rimeligt, at staten måtte træde til. De ulykkesramte, der er tale om, ville ellers komme i en meget dårlig stilling, efterhånden som priserne steg.

De 25 pct. er i 1956 og i 1958 forhøjet med 2 gange 10 pct. til i alt 45 pct., hvorved de fik samme procentvise forhøjelse som de pristalsregulerede ydelser.

Pr. 1. april 1959 opnåede de i henhold til 1948-lovene pristalsregulerede ydelser imidlertid på grundlag af pristallet for oktober 1958 en forhøjelse på 5 pct. til i alt 50 pct. Endvidere vil oktoberpristallet i år, 471, udløse en forhøjelse pr. 1. april 1962 på yderligere 10 pct. til i alt 60 pct. Under hensyn hertil foreslås det at give de ældre ydelser samme procentvise forhøjelse fra den 1. april 1962, d. v. s. en forhøjelse med yderligere 15 pct. til 60 pct.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale dette lovforslag til det høje tings velvillige behandling.

Formanden: Uden for dagsordenen giver jeg ordet til det ærede medlem hr. Chr. Madsen, for at han som ordfører for forslagsstillerne kan fremsætte et tidligere anmeldt forslag til folketingsbeslutning.

Ordføreren for forslagsstillerne (Chr. Madsen): Hermed tillader jeg mig at fremsætte forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til oprettelse af offentlige plejehjem og hjem for kronisk syge m. m.

I lov om offentlig forsorg nr. 169 af 31. maj 1961 §§ 6 og 9 står der, at socialministeren og amtsråd kan pålægge kommuner med over 4 000 indbyggere at opføre eller indrette alderdomshjem. Til alderdomshjem skal, når forholdene tilsiger

det, være tilknyttet sygeafdeling eller sygestuer. Mindre kommuner kan slutte overenskomst om i fællesskab at opføre sådanne alderdomshjem.

I lovens § 11 står der:

„Enhver kommune kan enten selv eller i forening med andre kommuner oprette plejehjem for kronisk syge.“

Efter lovens § 70 drager staten omsorg for og afholder i trangstilfælde direkte og endeligt udgifterne ved underhold, kur og pleje for sindssyge, åndssvage, svagt begavede, epileptikere, lemlæstede, talelidende, blinde, svagtsynede, døve og tunghøre.

Om kur og pleje for sindssyge vil min kollega, det ærede medlem hr. O. Mathiasen, under sagens behandling sige nogle ord, da han er medlem af udvalget, der har tilsyn med statens sindssygehospitaler.

Hvor stort behovet for plejehjem til ældre og plejehjem til kronisk syge er i landsmålestok, vides der meget lidt om. Efter loven er det kommunerne, der bestemmer, om der skal bygges, og er man enig herom, er det boligministeren, der bestemmer, om et sådant byggeri kan indgå i områdets tildelte byggekvote. Det gavner antagelig ikke meget, at den højtærede socialminister — efter lovens bestemmelser — kan pålægge kommunerne med over 4 000 indbyggere, at der opføres alderdomshjem med sygeafdeling.

Efter socialforskningsinstitutets publikation nr. 3 får man et indtryk af forholdene i landets kommuner. I talrækken for antallet af plejedage på alderdomshjem pr. folkepensionist 1957-58 ses det, at flere byer med over 4 000 indbyggere ingen plejedage har. Byerne Roskilde, Esbjerg, Ribe, Varde, Hjørring, Bjerringbro og Horne-Asdal er opført uden plejedage på alderdomshjem. Der er mange småkommuner, der har et stort antal plejedage pr. folkepensionist, nogle helt op til 100, men der er mange med indbyggetantal op til 4 000, der er opført uden plejedage.

Hvor nøjagtig denne statistik er, ved jeg ikke, men sammenholdes den med Odenses, Århus' og Ålborgs kommunale beretninger for året 1959-60, er der grund til at tro det værste.

Odense har 9 700 invalide- og folkepensionister. På alderdomshjemmene er der 220 pladser, heraf 74 på sygeafdeling. Her-

[Chr. Madsen.]

til et hjem for kronisk syge, det eneste kommunale hjem i provinsen, med 59 pladser, heraf 13 på sygeafdeling.

Århus har 11 600 invalide- og folkepensionister. På alderdomshjem er der 252 pladser, heraf 137 til syge. I privat pleje er der 128, og på plejhjem på arbejdsanstalten er der 38 pladser.

Ålborg har i alt 7 600 invalide- og folkepensionister. På alderdomshjem er der plads til 253, heraf 45 sygepladser.

I Odense ydes der hjemmehjælp til 750 invalide- og folkepensionister, i Århus til 2 000. I Ålborg gives der 50 000 timer til hjemmehjælp.

Beretningernes talmateriale fra de 3 største provinsbyer er som nævnt meget forskelligt. Det er byer, som burde være langt fremme med hensyn til omsorgen for gamle og kronisk syge. Århus ligger foran, men i beretningen beklages det, at de 3 alderdomshjem ikke dækker behovet for anbringelse af pensionister, der ikke kan klare sig i eget hjem; man må stadig benytte private syge- og plejhjem.

Mange har talt og skrevet om det behov, der er for plejhjem. Flere læger fra forskellige hospitaler har omtalt problemet med belægningen af dyre sengepladser på hospitalerne med patienter, der rettelig hørte hjemme på plejhjem, hvor behandlingen ville være bedre for dem.

Overlægen ved Københavns amts sygehus i Glostrup, dr. From Hansen, talte ved et interessant foredrag herom i Roskilde. Foredraget er trykt, jeg nævner nogle hovedpunkter uden at citere: sygehusvæsenet tager sig af sygdomme, men ikke i samme grad af færdighedstab. Plejhjemmene må virke på alle områder i omsorgen for ældre og kronisk syge. Ved den rette behandling kan der udskrives patienter fra plejhjemmene, ikke kun indskrives. Det er en lidet påagtet kendsgerning, at en passiv behandling over for plejepatienters sygelighed må betales med øget plejhjælp i lange tider. Overlægens konklusion er den, at der i meget stor udstrækning er mangel på plejhjem, og at dette først og fremmest går ud over ældre og kronisk syge.

Efter de oplysninger, der foreligger for os, er der et stort behov for plejhjem,

ikke alene fordi offentlige hospitaler bør aflastes, men først og fremmest for at hjælpe ældre og kronisk syge. For at opnå den rigtige og nødvendige behandling må plejhjemmene indeholde alle kendte hjælpemidler, og lægevidenskaben må tages med på råd. Der skal muligvis planlægges, hvor mange offentlige plejhjem der er brug for, og hvor de skal placeres. Gamle sygehuse, der skal nedlægges, vil antagelig kunne indgå fortrinligt i denne planlægning.

Med disse ord skal jeg anbefale forslaget, idet jeg opfordrer regeringen til, om fornødent ved lovændringer, at træffe de nødvendige foranstaltninger til at skaffe plads til gamle og kronisk syge på offentlige plejhjem og hjem for kronisk syge med det formål at bidrage til en løsning af et alvorligt socialt problem og samtidig en aflastning af de offentlige hospitaler.

Formanden: Eksemplarer af det nu fremsatte forslag til folketingsbeslutning vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Ib Thyregod* til ministeren for Grønland:

„Hvor vidt agter ministeren at tage initiativ til, at der foretages og offentliggøres målinger af radioaktiviteten i Grønland tilsvarende dem, som foretages for den øvrige del af Danmark, og hvilke skridt agter ministeren i øvrigt at tage med henblik på sikring af den grønlandske befolkning på længere sigt?“

Ib Thyregod: Når jeg over for den højtærede Grønlandsminister dels har rejst spørgsmålet om såvel foretagelse som offentliggørelse af måling af radioaktiviteten i Grønland, svarende til de undersøgelser, som foretages i den øvrige del af Danmark, og dels spørgsmålet om, hvilke skridt ministeren i øvrigt agter at tage med henblik på sikring af den grønlandske befolkning på længere sigt, er baggrunden for dette eller disse spørgsmål naturligvis for det første den alvorlige internationale situation, vi befinder os i, og for det andet den genoptagelse af atomforsøgene, som for nylig har fundet sted, og som gav anled-

[Ib Thyregod.]

ning til en redegørelse fra den højtærede indenrigsminister den 2. november i år.

Selv om situationen vel ikke i øjeblikket på nogen måde kan siges at være faretruende, ej heller for Grønland, er det navnlig med henblik på eventuel fortsættelse af disse atomforsøg nødvendigt til stadighed at følge med i udviklingen for at kunne gribe ind, hvis det er nødvendigt, og orientere befolkningen om disse målinger.

Det har derfor undret, at der ikke på Grønland er foretaget offentliggørelse af sådanne målinger, idet den grønlandske befolkning må siges at have et rimeligt krav herpå. Dette gælder navnlig under hensyn til, at en stor del af befolkningen bruger ufiltreret overfladevand i husholdningerne, i modsætning til, hvad der gælder i den øvrige del af Danmark.

Jeg har forstået, at der foretages visse, meget begrænsede målinger, hvis resultater ikke er blevet offentliggjort, men det er efter min opfattelse ikke tilstrækkeligt. Spørgsmålet er da også blevet fremdraget af det grønlandske blad for nylig.

Vedrørende det andet spørgsmål, sikringen af den grønlandske befolkning, vil jeg gerne nævne, at de foranstaltninger, som der her er tale om, har lovgrundlag dels i lov af 1. april 1949 om civilforsvaret — en lov, der i hvert fald formelt gælder for Grønland; om den reelt er trådt i kraft dér, er en anden sag — og dels i lov af 23. december 1959 om det civile beredskab. Denne sidste lov skal sikre en planlægning af beredskabet med henblik på krigstilfælde. Ifølge § 9 i sidstnævnte lov, altså lov om civilt beredskab, omfatter denne lov ikke Grønland og Færøerne, idet den først træder i kraft for disse landsdele efter en kgl. anordning; men en sådan kgl. anordning er ikke udsendt, og det vil sige, at loven hverken gælder for Grønland eller Færøerne. Jeg synes, det ville være naturligt, om der også på dette område blev taget et initiativ af den højtærede Grønlandsminister med hensyn til at sætte lov om civilt beredskab i kraft også for Grønlands vedkommende.

Ministeren for Grønland (*Mikael Gam*):
I anledning af det ærede medlem hr. Ib Thyregods spørgsmål om målinger af radio-

aktiviteten i Grønland med videre vil jeg gerne begynde med at sige, at afstanden fra Grønland til de områder, hvor den senere tids sprængninger af kernevåben har fundet sted, er af nogenlunde samme størrelsesorden som fra sprængningsstedet til det øvrige Danmark. Som følge heraf er risikoen for lokalt nedfald — en risiko, der som bekendt eksisterer for visse dele af det nordligste Skandinavien under særlig ugunstige meteorologiske omstændigheder — lige så sandsynlig for Grønland som for det øvrige Danmark. Vi regner således ikke med, at der i Grønland vil opstå situationer, der nødvendiggør iværksættelsen af beredskabsforanstaltninger med meget kort varsel.

Med hensyn til det radioaktive nedfald, der i løbet af længere tid efter bombeeksplosionerne rammer store dele af jorden, det såkaldte globale nedfald, har forsvarets forskningsråd i en årrække foretaget målinger i Grønland ved et varierende antal stationer. I øjeblikket opsamles nedbør fra følgende 7 steder: Umanak, Grønnedal, Angmagssalik, Holsteinsborg, Søndre Strømfjord, Kap Tobin og Station Nord. Disse prøver samles for tiden for en måned ad gangen og undersøges radio-kemisk for radioaktivt strontium og cæsium. Endvidere tages daglige prøver af luft i Grønnedal og Thule, og prøverne nedsendes så vidt muligt dagligt eller så hyppigt, som de trafikale forbindelser tillader. Samtlige målinger har i årenes løb været offentliggjort i forsvarets forskningsråds regelmæssige rapporter. Som ventet har disse undersøgelser hidtil vist værdier af samme størrelsesorden som undersøgelserne i det øvrige Danmark.

Jeg skal drage omsorg for, at meddelelser om undersøgelsesresultaterne i fremtiden fremkommer så hyppigt, som det er praktisk gennemførligt, bl. a. under hensyntagen til forsinkelser på grund af afstanden. Ligeledes vil ministeriet følge situationen og i samråd med forsvarets forskningsråd og sundhedsstyrelsen til enhver tid sørge for, at undersøgelsesprogrammets omfang svarer til de krav, den foreliggende situation måtte stille.

Ud over disse undersøgelser, der som nævnt foretages af forsvarets forskningsråd, kan jeg nævne, at der på sundheds-

[Ministeren for Grønland.]

styrelsens foranledning i årene 1959 og 1960 blev foretaget undersøgelser af drikkevandsprøver fra Egedesminde, Godthåb, Holsteinsborg og Sukkertoppen. Disse prøver viste imidlertid, at der ikke var grund til særlige foranstaltninger. I tilslutning til den senere tids prøvesprængninger genoptages disse undersøgelser nu. Jeg vil drage omsorg for, at resultaterne heraf bliver offentliggjort i lighed med de før omtalte undersøgelser.

De grønlandske kostvaner har sidst været nærmere undersøgt i 1952-53; undersøgelsen bekræftede bl. a. det almindelige indtryk, at ernæringen nu fortrinsvis i byerne er baseret på varer forhandlet igennem butikkerne, hvorimod man på udsteder og bopladser endnu i betydelig grad lever af lokale grønlandske levnedsmidler. For varer, der sælges gennem butikkerne, gælder, at disse ikke med hensyn til radioaktiv forurening vil afvige fra kosten hernede. For de grønlandske levnedsmidlers vedkommende, som er af interesse i forbindelse med spørgsmålet om radioaktivitet, er udtagelse af prøver og forsendelse til København under planlægning i sundhedsstyrelsen og ministeriet, således at de nødvendige radioaktivitetsmålinger vil kunne foretages.

Med hensyn til drikkevandet er der som nævnt ved de hidtil foretagne undersøgelser ikke påvist sådan radioaktiv forurening, at foranstaltninger har været nødvendige.

Foranlediget af den aktuelle situation har ministeriet i samarbejde med sundhedsstyrelsen foretaget eksperimenter med henblik på i givet fald at kunne fjerne radioaktivitet fra vandværkernes drikkevand. Eksperimenterne er netop afsluttet med et positivt resultat. Inden udgangen af denne måned vil der foreligge et konkret forslag til praktisk udformning af et apparatur, og man vil være i stand til at sætte et sådant apparatur i fabrikation med kort varsel, således at det vil kunne være i Grønland i løbet af nogle måneder, hvis det skulle blive nødvendigt.

Jeg kan i øvrigt oplyse, at den del af den grønlandske befolkning, som ikke har adgang til drikkevand fra vandværker, i givet fald vil kunne anvende bræis, som er til stede næsten overalt i Grønland, til

drikkevand uden større risiko, idet denne is i alt fald et stykke under overfladen formentlig ikke vil være forurennet.

Ib Thyregod: Jeg vil gerne takke for den redegørelse, den højtærede minister for Grønland har givet vedrørende disse spørgsmål. Jeg forstår, at der arbejdes og har været arbejdet med spørgsmålene, og jeg mener, det er rigtigt, at man nu genoptager de målinger, som foretages af sundhedsstyrelsen, og foretager offentliggørelse af dem på samme måde, som det er tilfældet for det øvrige Danmark.

I mit spørgsmål berørte jeg et andet forhold dels i den skriftlige udformning, dels i mit indlæg i dag, nemlig sikringen på længere sigt af den grønlandske befolkning, og nævnte derunder, at loven om civilt beredskab ikke gjaldt for Grønland. Såfremt den højtærede minister ikke i dag mener at kunne svare på dette spørgsmål, vil jeg forbeholde mig senere at komme tilbage til det.

Ministeren for Grønland (Mikael Gam): Til det ærede medlem hr. Ib Thyregods sidste bemærkning skal jeg blot sige, at sagen vil blive nærmere undersøgt.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 2 medlemmer og 2 stedfortrædere til ålegårdsovernævnet.

(Jfr. tidenden sp. 47).

Valgt blev: fisker *Laurits Larsen*, Lindelse pr. Harpelunde, med stedfortræder fisker *Anders Andersen*, Glyngøre, og gård ejer *Jørgen Nielsen*, Frisenvænge pr. Peirup (Fyn), med stedfortræder gårdejer *Marius Kyed*, Hesselballe (ved Kolding).

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 4 medlemmer til Københavns havnebestyrelse.

(Jfr. tidenden sp. 29).

Valgt blev: folketingsmand *Lars M. Olsen*, folketingsmand *Axel Kristensen*, folketingsmand *Weikop* og fhv. folketingsmand *Hermod Lannung*.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændringer i lov om lån og garantier til visse erhvervsvirksomheder.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 755, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 35).

Der var stillet 1 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden: Sammen med denne sag foretages den følgende sag på dagsordenen, nemlig:

Tredje behandling af forslag til lov om garantier eller lån til bygning af mindre fragtskibe.

(Anden behandling findes i tidenden sp. 755, udvalgets tillægsbetænkning i tillæg B. sp. 35).

Der var stillet 1 ændringsforslag i tillægsbetænkningen.

Uden for tillægsbetænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Ændringsforslagene sattes først til forhandling.

Hans Rasmussen: Under den udvalgsbehandling, vi havde mellem anden og tredje behandling, er der af partiet venstre stillet et ændringsforslag til lovforslaget om lån og garantier til visse erhvervsvirksomheder. Venstre finder, at de 6 pct., der skal ydes i rente af lån, som gives de virksomheder, der opnår lån og garantier, bør forhøjes, således at det bliver den gældende markedsrente. Det har regeringen ikke kunnet tage. Vi kan ikke se visdommen i på et tidspunkt, da vi alle arbejder for en nedsættelse af renten, at gå med til denne

forhøjelse. Vi mener heller ikke, at staten som sådan skulle have fortjeneste på de lån, den yder, navnlig ikke til disse mindre virksomheder. De penge, staten har i sin besiddelse, er jo ikke alle penge, der er kommet direkte fra skatteyderne eller fra den danske befolkning. Der kan også godt optages visse statslån, og med den høje rente, vi har herhjemme, er det ikke helt usikkert, at staten kunne sikre sig billige penge et eller andet sted. Vi mener derfor, at de 6 pct. er en meget rimelig rente, og vi kan ikke stemme for ændringsforslaget, men må anbefale, at det bliver forkastet.

Til lovforslaget om garantier eller lån til bygning af mindre fragtskibe har venstre stillet ændringsforslag om, at de 10 mill. kr., som er det beløb, der i lovforslaget er fastsat til ydelse af lån, bliver nedsat til 8 mill. kr. Det har vi ikke villet modsætte os, fordi vi mener, at hvis disse midler på 8 mill. kr. en skønne dag er opbrugt, må det være handelsministerens sag igen at henvende sig til folketinget, og så kan vi igen få taget tingene op til behandling. I øvrigt finder vi også, at hvis beløbet er på 10 mill. kr., kunne der måske blive mulighed for, at man satte bygning af sådanne mindre fragtskibe i gang uden for danske småværfter, og vi mener, at de i virkeligheden må have en slags prioritet på at bygge dem. Det drejer sig både om lån til den mindre skibsfart og om lån til stabilisering af produktions- og beskæftigelsesvilkårene herhjemme. Vi ved godt, at der kan være en stærk tendens til, at hvis værfterne herhjemme er belagt med ordrer, søger man at få bygget skibene uden for landets område, og derfor har vi godt kunnet imødekomme venstres ændringsforslag vedrørende nedsættelse af beløbet fra 10 mill. kr. til 8 mill. kr. Jeg kan på socialdemokratiets og det radikale venstres vegne anbefale at stemme for dette ændringsforslag.

Conrad Kofoed: Da det ærede medlem hr. Foged ikke kan være til stede, skal jeg sige nogle enkelte ord om venstres ændringsforslag til forslag til lov om ændringer i lov om lån og garantier til visse erhvervsvirksomheder. Vi har stillet det, fordi vi mener, at en rente, der er lavere end markedsrenten, ville give en øget efter-